

partaklandrið fara í so týðningarmiklum og innlendis sæð ópolitískum máli sum hesum og standa allir sum ein — tað er meir enn harmiligt.

P. M. Dam.

Foroya Løgting 1932.

Umsókn frá Tvoroyra- monnum um neyð- hjálpárbæði.

Herviligt álöp á arbeiðsleysar
arbeiðarar. — Eitt skart og
fyndugt aftursvar frá P. M. Dam.

P. M. Dam: Tað er soleiðis, at kreppan, ið nú hevur vart leingi, hevur rakt eina harðast tey pláss, har ið ein hópur av fólkinum einans hevur daglont arbeiði at duga uppá. Arbeiðið er minkað í stórum, samstundis sum talið á arbeiðarum er vaksið. Hetta hevur ført til eitt ræðuligt arbeiðsloysi. Teir arbeiðarar, ið einki hava at liva av uttan arbeiði, eru soleiðis vorðin ógvuliga illa staddir. Hjá nógvum er talan um ta reinu neyð, svolt.

Tvoroyri er eitt av teimum plássum, ið er særskilt arbeiðarapláss. Av tí at arbeiði er ógvuliga sterkt minkað, er har vorðið ógvuliga trøgt og illa stadd hjá nógvum arbeiðarafamiljum. Hópurin av arbeiðarum hava leingi gingið og ganga framvegis arbeiðsleysir — og tað er einki skrognad, tá ið umsóknir eru sagt, at neyðin stendur í durinum.

Arbeiðararnir á Tvoroyri hava í neyð teirra søkt sóknarstýrið um at seta arbeiðið í gongd, men hava fingið til svar, at sóknarstýrið vegna peningatrot einki kann gera. Tað sær tí svårt og dapurt út hjá arbeiðarum at ganga vetrinum ímóti — arbeiðsgevararnir, ið fyrr góvu nógv arbeiði, kunna bert geva eitt sloð av arbeiði, sóknarstýrið kann einki gera — og verður heystið og vetrurin við lítillum og ongum útdrúðri, sum tilfelli hevur verið tey seinastu árin, kann einki væntast av sjónum, og hertil er at leggja, at mangir eiga ikki båt at fara á.

Soleiðis staddir í neyð og vónloysi venda arbeiðararnir sær til Foroya lögting um hjálp, um at fáa arbeiði sett í gongd til vetrar. Eg vil geva hesi umsókn mitt heita og hjartaliga viðmæli, og vóni eg, at teir heiðraðu tingmenn royna at gera tað, teir kunna, fyri at finna ein útveg, so hin versla neyðin kann halðast frá durum.

Málið er eitt fígurarmál, og beini eg tað tí í fígurarmáli, og Kr. Djurhuus: Tað er tessverri soleiðis sum í umsóknini sagt, at arbeiðslostin er ring á plássinum — og søkja teir um studding frá tinginum. Teir, arbeiðararnir, hava bert arbeiði at lita á — jorð eiga teir fækstu.

Tessverri er henda umsókn komin so seint inná ting, at tað verður ringt hjá tinginum at gera nakað. Vegnevndin er liðug við sít arbeiði — og veg-pengarnir eru býttir.

Eg haldi tað vera best at anbefala andragandi til regjeringina um at hjálpa. Hon hevur fyrr hjálpt Tvoroyramonnum við at seta arbeiðið í gongd.

N. Niclasen: Sum tingmaður kann eg ikki lata vera at lita merki í, at henda umsóknin er ógvuliga neyðrøpandi og inntræingandi. Men tað undrar meg, at teir koma til tingið. Hvi royna teir ikki sjálvir? Tað felagið, »Fylking« hugsi eg tað gítur, tað hevur vist einaferð

itið »Enigheden« — hevur kortini einaferð roynt seg. Tað var ein stór fyrítaka, tað fór undir. »Ísvirki« kallað. Men henda fyrítaka gekk »nedenom og hjem«. Skulu vit nú hjálpa teimum afturfyr? Umsóknarfelagið sigur, at tað er so illa stadd — tað er kanska rætt. Men vit tingmenn av bygd vita, at tað er líka illa stadd á bygdom. Tað kann ikki vera talan um at hjálpa hesum monnum særliga uttan at allar bygdinar verða tiknar við — og tað orkar tingið ikki, kann tingið ikki. Ein av teim talarum, ið hava haft orðið, segði, at eingin jorð var á Tvoroyri. Er eingin jorð á Tvoroyri? Nýstani hevur útskipting verið — tað man vera jorð, ið er útskipt. Trøngisvágadalurin er stóru, og nógv jorð er úti á Tvoroyri. Jorðin gevur ikki pening beina vegin. Tað má várast, aðrenn heystað verður. Men sannleikin er, at teir á Tvoroyri hava einki lagt í at dyrka jorðina. Tvoroyri er ikki verri stadd enn onnur pláss. Tað hevur ein fyrimunur. Á Tvoroyri verður gjørt nógv arbeiði, ið hini plássini ikki hava. Men tað er lættari at fara oman til forrætingarnar enn at dyrka jorð og gera annað, ið Tvoroyramenn hava gjørt ov lítið av. Fólkid har er avant við at hugsa. Mortensens forræting, ið vit allir kenna, hevur avant fólkid við at hugsa. Hon hevur verið ein forsyrgilsins anstalt, ið fólkid, uttan at hugsa um at tað kann bliva órævisi, hevur litið á. »Ísvirki« tað var so eisini eina tíð ein forsyrging. Nú, tá ið tað er farið — vit standa ló enn — og arbeiðið ikki er nógv til allar, stendur arbeiðsfólkid uttan at duga at hugsa sær til at hjálpa sær sjálvt eins og vit úti á bygð. Skúlarnir, ið skuldi haft lært fólk at hugsa, hava heldur avant ungdomin at tækja. Í teim verður lært nakað av leks-um, ið einki hava at tyða.

Úti á bygð hugsa vit um vetrin. Har eru vit vanir við at rokna við, at ein má vára, aðrenn ein heystar. Har royna vit at hjálpa okkum sjálvir til at standa vetrinum ímóti. Tað mega Tvoroyramenn eisini gera. Teir eiga at fara út at velta, heldur enn at standa hendur í buksum við skivuna.

Kann lögtingið seta offentlig arbeiði í gongd? Kann tað offentligi betala — skulu Fuglingar og aðrir betala fyri Tvoroyri? Her hjálpur ikki at røpa upp kapitalistar. Teir hava vit tessverri ov fáar av. Er nakar tingmaður fórir at koma fram við uppskoti um at seta hetta umsókt neyðhjálpárbæði í gongd bert fyri Tvoroyri? Fiskimennir kunna einki betala. Hvat kann tað gevna at upphalda Tvoroyri og drepa allar Foroyar? Eg haldi nógv av Tvoroyramonnum, kenni nógvir menn har, men teir hava gjørt tann óbotiliga feil ikki at duga at hugsa sær annað, enn at lita á daglonararbeiði við forrætingar.

Kr. Djurhuus: Eg skal geva Niclasen rætt í, at jorð er á Tvoroyri, men so eru vit ikki meiri einigir. Jorðin eigist av einstakum traðar- og óðalsmonnum. Arbeiðararnir eiga yvirhovur onga jorð.

Eg vil seta uppskot um, at fort verður til protokollina, at umsóknin sendist til regjeringina við lögtingsins viðmæli.

A. Samuelsen: Eg skal stutt siga mína meining. Eg ivist ikki í, at tað er salt, sum sagt er í umsóknini. Men eg undri meg yvir, at teir hava biðað til 28. septembir, tí um alt gekk eftir

planinum, var tingið nú liðugt og tingmenn heimfarnir. Umsóknarmennirnir hava soleiðis stóra skyld — og eru ikki farnir rætt fram. Eg haldi við Niclasen, at fer hetta mál í nevnd, mega vit taka allar Foroyar við og geva ollum plássum eina tilsvartandi anbefaling, sum er fyrirlig til protokollina. Umsóknin er skrivað á Foroyaskum, tað er keðiligt, tá ið hon skal til regjeringina. Men tað gerst ikki við. Vit hava ikki biðið teir skriva hana á Foroyaskum. Teir mega hava hugsa sær eisini at fara til regjeringina. Men umsóknin má vera viðlögð av eini yvirseting. Eg trúgvi tessverri heldur ikki, at regjeringin kann gera nakað. Soleiðis er tað nakað troystaleyst. Men vit kunna ikki gera nakað, uttan tað sum Djurhuus hevur fyriligið.

M. S. Viðstein: Eg hevði ikki ætlað at tikið til orða í hesari sak, tí eg sjáldandi eru samdir við tað, ið framsøgumaður okkara hevur borið fram. Tað er bert fyri at triva í tað málsliga í hesum máli, og havi biðið um orðið. Fyrst má eg venda mær til harra Niclasen. Hann fannst at tí, at arbeiðarafelagið á Tvoroyri var doypit umaffur, hevði skift navn. Harra Niclasen eigur at vita, at tað at doypa umaffur ikki er so sjáldsamt, og her er tað arbeiðarafelagið á Tvoroyri, ið er sloppið sær av við sít danska navn. Óll foroyisk felag vilja nú til fullnar vera foroyisk felag. Foroyingafelag og hava foroyisk navn. Hetta hevur ávirkað navnaskifti á arbeiðarafelagið á Tvoroyri. So er tað til harra Andráss Sámalsen, ið fannst at, at hetta bræf frá arbeiðarafelaginum, ið nú er ætlað at senda til ríkisstýrið, var skrivað á foroyiskum máli. Nei, hetta er ikki skævt. Eg vildi sæð, at ríkisstýrið sendi brævið aftur, tí tað var skrivað á foroyiskum máli. Róðarin segði seg fyrr at hava sagt tað á tingi, at vit hava verið hangandi saman við Danmark nú í so langa tíð, at so frætt mátti tað nú verið stadd niðri hjá ríkisstýrinum, at onkur kann skilja foroyiskt mál.

N. Niclasen: Til Djurhuus skal eg siga, at óðalsjorð er, og hon er ikki burturi. Jorð má kunna fáast til at velta í hjá tí, ið vil velta. Eg vil ikki stemma fyri uppskotinum hjá Djurhuus, og eg skilji ikki, at Samuelsen kann gera tað, tí kanska regjeringin setur neyðhjálpárbæði í gongd við at seta »Ísvirki« aftur í gongd, og so kann Samuelsen einki siga, at hann hvorki hevur lut ella deil í »Ísvirkinum«, tá ið tað fer um koll aðru ferð.

Kr. Djurhuus: Óðalsjorðin er ikki burturi. Men hon er ikki í hondunum á arbeiðarum.

Joh. O. Joensen: Eg skal bert siga, at eg kann einki stemma fyri uppskotinum um at fara til regjeringina, uttan at uppskoytt verður at taka onnur pláss við.

A. Samuelsen: Tá ið hini plássini ikki hava søkt, er eingin grund at taka tey við.

P. M. Dam: Eg skal til Johs. O. Joensen siga, at eg ivist ikki í, at trongd er til neyðhjálpárbæði aðrasteðs enn á Tvoroyri. Men tað er rætt, sum A. Samuelsen segði, at hini plássini hava onga umsókn inni, og tað er eingin grund at gera útlitið verri, enn tað er, fyri umsóknina. Útlitið, siggi eg, er alt annað enn gott. Sum eg skilji á orðadráttinum, hava tingmenn longu tikið støðu til hesa umsókn, og støðan er tung og dapur fyri umsóknarmenninar:

tingmenn halda seg einki at kunna gera! Tá ið so er stadd, nýðist eg at ganga við Djurhuusar uppskoti, hóast tað tykist at vera nyttuleyst, ifylgju hvat úti A. Samuelsen sigur. Men tað er eins skylda at royna sjálvt tað vónleysasta í hesum máli. Tað ger mær ómetaliga illt, at arbeiðaraflokkurin á Tvoroyri, ið einki kann sjálvir, einki munandi arbeiði kann fáa frá arbeiðsgevarum ella kommunu, eisini skal heita nyttuleyst á lögtingið. Taka kunnu teir ikki. Teir kunna ikki gera meiri enn at heita á hitt almenna í neyð síni.

Eg hoyrði, at Niclasen segði, at hann var góður við Tvoroyramenn. Men skal hansara tala vera at skilja sum ein »kerlekserklæring«, hugsi eg, at allir vit tingmenn megu fara at umleggja okkara fatan av, hvat ein tilfuk »erklering« vil siga. Tí sjáldan havi eg hoyrt eitt beiskari, harðari og meiri ómedfandi álöp á ein flokk enn Niclasen Niclasens talu. Eg vóni, at hini heiðraðu tingmenn ikki eru góðir við Tvoroyramenn á sama hátt sum Niclasen.

Niclasen helt tað vera lógid, at Tvoroyramenn komu til tingið við áheitan um hjálp. »Teir kundu royna sjálvir!« Hvønn skuldu teir komið til í neyð síni tá? Arbeiðsgevararnir kunna ikki hjálpa, kommunan kann heldur ikki, jarða- og ognarleysir eru teir flestu. Tað er rimuligt og náttúrligt, at teir heita á tingið. Tað er rimiligt og náttúrligt, at teir vóna, at tingið skal hjálpa. Tingið er til tað sama, at gera korini rúm og livilig hjá fólkinum.

Arbeiðararnir á Tvoroyri eru betur stillaðir enn fólk úti á bygð, teir kunna røga út, velta eins og bygdamenn — og so hava teir hópin av arbeiði, ið bygdamenn ikki hava. »sigur Niclasen. Eg veit, at fiskarar og menn yvirhovur hava tað trongt. Eg vildi skilt Niclasen, um hann sum lögtingsmaður royndi at hjálpt teim. Men hvør kann skilja hann, tá hann ikki bert ikki er sintur at gera nakað fyri at hjálpa bygdamonnum, men nýtir teirra ringu umstöðu til at seta seg hart ímóti at hjálpa hesum neyðstoddu umsóknarmonnum. Niclasen veit, at teir flestu hava onga jorð at velta í. Niclasen veit, at viðurskiptini hava skipað seg soleiðis, at teirra liv er innstillað at liva av daglontum arbeiði. Men Niclasen »eyma hjarta« blundar og vil ikki siggja og víðgang hetta. Hansara ófátliga »rættvísia« og hin ómetaliga »góðska« til Tvoroyramenn tykist at vera bergtikin av tankanum um at revsa, tukta ikki bert arbeiðararnar, men eisini ter stóru forrætingarnar. Arbeiðararnir skulu eiga tað fyri teirra virkisroynd, ið misseyndast! Hetta er ein ikki ófárlig leið, Niclasen vil ganga, at óhapp og ringar umstöður skulu hartast heldur enn botast. Skulu arbeiðararnir hartast fyri teirra óhapp, verður tað illt at finna nakað stað og pláss, sum kemur at ganga frítt av Niclasens harlingarhond, tí trotabúgv við milliónatapum, óeydnis- og illa á holdum kommar fyrilokur finast alla staðni. »Tvoroyramenn duga ikki at hugsa, A/S. Mortensens forræting hevur forvænt teir, lært teir til ikki at hugsa ella royna at gera nakað sjálvir.« sigur Niclasen. Hetta er ikki eitt á av skoðsmáli! Beiskt, hart, kalt og hjartalæyst. Niclasen er nestan stuttliga ósamdur við seg sjálvan frá einum degi til annan. Ein dag hoyrir ein hann

brigða mær at raka kapitalistarnar niður og leikar óðisligur. Ídag røpar hann harmarøp ímóti forrætingum og brigdar teim at hava spilt fólkid og harvið virka samfelagsóðisleggiandi, men samstundis grætur hann yvir, at tað eru so fáir kapitalistar. Hetta rimar illa, tí vónu fleiri kapitalistar, vónu fleiri stórar forrætingar og við teimum ein stóri hópur av arbeiðarum, sum Niclasen sigur eru ómágar, ið ikki duga at hugsa. Tað er kapitalurin, ter stóru forrætingarnar, ið gera ley stóru plássini, ala arbeiðarar til sín. Tí uttan arbeiðarar kunna ter einki gera. Niclasen vil ikki hava stórar forrætingar við einum stórum arbeiðaraflokki uttan um seg, men samstundis grætur hann eftir kapitalistum, ið neyðtúrvaliga uppbyggir stórar forrætingar og fyrilokur. Skilji hetta, hvør ið skilja kann!

Samfelagið er nú so háttlað, at all ikki kunna gera eitt og sama arbeiði. Tað kann líka so lítið vera bara fiskarar, sum tað kann vera bara arbeiðarar í einum samfelagi. Fiskarar mega til fyri at veia fiskin, og arbeiðarar mega líka so neyðtúrvaliga til fyri at arbeiða fiskin og annað heima.

Arbeiðararnir verða drignir av teim stóru forrætingum og fyrilokum til tey stóru plássini. Teir ganga út av øðrum viðurskiptum og verða meiri og meiri einans innstillaðir til hitt særliga arbeiði við forrætingar og aðrir fyrilokur. Jorð hava teir ikki, nógvir heldur ikki båt, tí teir hava undir vanligum góðum viðurskiptum einki tíð at røga út ella at dyrka jorðina, ið teir á aðru síðuna ikki hava ráð at keypa ella havi til at fáa fatur í. Utviklingurin til tey stóru plássini gengur ikki bert soleiðis í Foroyum, men alla staðni í verðini. Her er talan um eina útviklingslóg, sum vit ikki sleppa uttanum. Alla staðni í verðini viðganganga menn og rokna við hesum útviklingi. Tá ið so tað óhapp hendir, at virkini, ið hava skapt ein særligan arbeiðarastand, ikki kunna ganga sum áður og geva tað neyðtúrvaliga arbeiði, kenna teir, ið skipa fyri borgum, tað sum samfelagsins skyldu at hjálpa teim neyðstoddu arbeiðsleysu, ið eru komin burtur frá ollum øðrum livivegum. Vit kunna ikki forsvara at verða við bert at vísa teim arbeiðsleysu burtur við svarinum: tað mega tí um! Vit hava ta somu menniskjaliga skyldu, sum hini londini, at royna at hjálpa teim arbeiðsleysu. Tað er eitt skævt og rangvort svar, at leggja alla skyldina á tey arbeiðsleysu, tí skyldin er ikki teirra, men samfelagsins útviklingslógir og skipan.

Eg vóni ikki, at nakar av hinum tingmonnum gevur Niclasen rætt og viðhald. Hansara sloða er horð og órættvís og sýnir . . . nei, eg vil stöðga við at siga tað.

(Meira).

Úr Foroyum.

Tórshavn.

„Pinkid“.

ið hevur völduð miklan skaða fyri fiskaprisin á marknaðinum, hevur nú funnið bananum sín. Hin íslendski vitskapsmaðurin dr. Niels Dungal, hevur nú granskað »pinkid« so gjølla, og funnið út hvaðani »pinkid« stavar frá: tað kemur við saltinum, og um